

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

άθε χρόνο, μόλις έμπαινε ή άνοιξη, ο ζωγράφος Μιχάλης Λιμπέρης έτοιμάζονταν για τὸ καλλιτεχνικό του ταξίδι. Ἀρματωμένος με πολλὰ ὑλικά και σύνεργα τῆς τέχνης του, ξεκίναγε πηγαίνοντας σὲ νησιά και σὲ πολιτείες ἑλληνικές, ἄγνωστες σ' αὐτὸν μέχρι ὥρας, ὅπου ζητοῦσε νέα θέματα ἀπὸ τὴν πλούσια ἑλληνική φύση τῆ γεμάτη ὁμορφιές, θρύλους και παραμύθια.

Προτιμοῦσε πάντα μέρη, πὸν νάχουν και κάποιο ἱστορικό ἐνδιαφέρον, ἐρείπια ἀνάμεσα σὲ αἰωνόβια δένδρα, κάστρα μεσαιωνικά ξεχασμένα πάνω σὲ ἀπόκρημνους βράχους, παλιές βυζαντινές ἐκκλησίες χαμένες μέσα σὲ βαθύσκιωτες λαγκάδες. Ἐδειχνε μάλιστα μίαν ἰδιαίτερη κλίση στὴ βυζαντινὴ ἀγιογραφία, γι' αὐτὸ και ταξίδεψε στὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ μεγάλο σχολεῖο τῆς θρησκευτικῆς μας τέχνης και ξεσήκωσε ἄπειρες εἰκόνες ἀπὸ τὰ παλαιότερα μοναστήρια του. Ἐπειτα πῆγε στὸ Μυστρά, στὸν Ὅσιο Λουκά και ὅπου ἄλλοῦ κρύβονταν τέτοιοι θησαυροί. Κ' εἶχε ὕστερα νὰ καμαρώνη μαζί με τὰ τοπεῖα και τὶς συνθέσεις του, μίαν ἀξιόλογη σειρά ἀπὸ πιστὲς και αὐθεντικὲς ἀντιγραφές, πὸν τὶς ἀράδιαζε μέσα στὸ ἐργαστήρι του γιὰ

ν' ἀκούση λόγια ἐπαινετικά ἀπὸ «εἰδικούς» καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλους καλλιτέχνες φίλους του.

Θάταν δὲ θάταν τριάντα πέντε χρονῶν. Ψηλός, σβέλτος, μὲ ζωηρὰ χαρακτηριστικά καὶ δασὺ καστανὸ κεφάλι ὁ Μιχάλης μὲ λίγα λόγια ἦταν ὁμορφάνθρωπος. Βάλε σ' αὐτὰ ὅλα κ' ἓνα χαρακτῆρα μικροῦ παιδιοῦ θερμόαιμον, ἐλεύθερο, αἰσιόδοξο, ποὺ τὸν ἔκανε περιζήτητον ἀπ' ὅλους. Εἶχε πολλὰς ἐρωτικὰς περιπέτειες γιὰτὶ ἄρρεσε ἰδιαίτερα στὶς γυναῖκες, ἀλλὰ πάντα ξεγλίστραγε σὰν τὸ χέλι ἀπάνω στὴν «κρίσιμη στιγμή». Ὡς τὴν ὥρα δὲν εἶχε μπλέξει μὲ καμμιά. Μικρὸς μόνο ἀψιμαχίης ἐπιχειροῦσε ἀπὸ τὶς ὁποῖες «ἐκεῖνες» βγαίνουν πληγωμένες βαρειά, ἐνῶ αὐτουνοῦ οὔτε τὸ δαχτυλάκι δὲν τοῦ μάτωνε. Ἀπάνω ἀπὸ κάθε τι στὸν κόσμον λάτρευε τὴν τέχνην του καὶ μόνη του σκέψη ἦτανε τὰ ταξίδια. Πῶς νὰ γνωρίσῃ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὴν κλείσῃ μέσα... στὴν κασετίνα του. Ἀψηφοῦσε τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους.

— Ὁ Καλλιτέχνης, ἔλεγε, πρέπει νᾶναι τολμηρὸς καὶ ἀκούραστος σὰν τὸ μικρὸ παιδί, ποὺ γέρνει ἄφοβα πάνω ἀπ' τὸν γκρεμὸ νὰ κόψῃ ἓνα λουλούδι. Μόνον ἢ ὁμορφιὰ νὰ τὸν τραβᾷ, ἔστω καὶ ἂν τοῦ εἶναι γραφτὸ νὰ πνιγῇ μέσα στὸ λουλουδένιο βάρανθρό της.

Καὶ εἶχε πάντα νὰ διηγῆται ὕστερα ἀπὸ τὴ σοβαρὴ συζήτηση στοὺς φίλους του, σὰν μαζεύονταν πότε στοῦ ἐνὸς πότε στοῦ ἄλλου τὸ ἐργαστήρι, μὲς ἀπὸ ἓνα σωρὸ ἀστεῖα διάφορες μικροπεριπέτειες, ποὺ δὲν λείπουν ἀπὸ τὴν ταξιδιάρικη καλλιτεχνικὴ ζωή. Κι ἀπάνω στὴν κουβέντα ὁ καθένας μὲ τὴ σειρά του, μὲς ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν τσιγάρων καὶ τὰ ποτηράκια τοῦ πίπερμαν, ἔλεγε καὶ γιὰ κάποιον δικό του μικροεπεισόδιον, ποὺ ἄξιζε νὰ τ' ἀκούσῃ ἢ παρῆα. Πόσα γέλια δὲν ἔκαναν, ὅταν ὁ Μιχάλης τοὺς ἔλεγε μ' ἓνα σωρὸ χειρονομίες καὶ σχήματα, γιὰ κάποτε ποὺ πῆγε νὰ ζωγραφίσῃ σ' ἓνα μακρινὸ νησί ἓνα παράξενο σπίτι τυλιγμένο μέσα σὲ κισσοὺς καὶ σὲ περιπλοκάδες. Δὲν εἶχε προφτάσῃ νὰ στήσῃ τὸ ὑπαίθριον ἐργαστήριον του, ὅταν βλέπῃ νὰ χυμᾷ, σὰν μὲς ἀπὸ τὸ ἄντρο του τὸ λιοντάρι, ἓναν

χοντρὸν ἀγριάνθρωπο κοιλαρᾶ με μιὰ μακριὰ πουκαμίσα:
— Ποιὸς εἶσαι σὺ ποῦρθες φύλακας στὸ σπίτι μου ἀπ' ὄξω;

— Εἶμαι ζωγράφος κύριε καὶ . . . .

— Ἄη χάσου ἀπὸ ἐμπρός του, δέν μοῦ χρειάζονται τέτοια ρεζίλικια, θέατρο δέν τόκανα . . . .

Πιο κάτω, ἔτσι ποὺ πέραγε φορτωμένος με τὰ σύνεργά του μὲς ἀπὸ μιὰ μικρογειτονιά βγήκαν κάτι γυναῖκες στὰ παράθυρα καὶ τοῦ φώναζαν:

— Πραμοτευτή, μὴν πάη κ' ἔχεις βελόνες γιὰ καπλάντισμα, λουλάκι τῆς Εὐρώπης καὶ . . . φακαρόνες.

— Τί θὰ πῆ φακαρόνες; τὸν ρώτησαν οἱ φίλοι του.

— Ρώτησα κ' ἔμαθα. Θὰ πῆ . . . θὰ πῆ . . . Τί νομίζετε; . . . Βρέστετο . . . βρακοζῶνες.

ἌΟλοι σκάσανε στὰ γέλια.

Τὸ φρετινὸ καλοκαίρι, μετὰ τὸ γυρισμὸ του ὁ Μιχάλης δείχνοντας τὴν καινούργια παραγωγή στοὺς φίλους του θᾶχε νὰ τοὺς διηγηθῆ μιὰ παράξενη ἱστορία, ποὺ ἀκούγοντας τὴν ἦταν βέβαιος πὼς δὲ θὰ εἶχαν νὰ γελάσουν αὐτὴ τὴ φορὰ.

Ἡ τύχη τὸν ἔφερε σ' ἓνα μέρος πρωτογνώριστο, ἔρημο, σχεδὸν ἀκατοίκητο· τοῦχαν μιλήσει γιὰ τὰ θεώρατα βουνὰ του ποὺ ἀκόμη καὶ τὸ μεγάλο καλοκαίρι φυλᾶνε χιόνια στὶς κορφές τους καὶ ποὺ κρύβουνε ἐρείπια μεσαιωνικὰ μὲς τὶς χαράδρες τους. Ἔτσι ὡς περιδιάβαζε ἀνάμεσ' ἀπὸ τὶς πράσινες κοιλάδες του ἔχοντας μόνο σύντροφο ἓνα γέρο ἀγωγιάτη, εἶδε ἀπὸ μακρὰ σὲ μιὰ πλαγιὰ κάτι σὰν παλιὸ χίτριο, ποὺ φάνταζε ἀνάμεσ' ἀπὸ πυκνὲς πρασινάδες καὶ κυπαρίσσια· ἓνα σπιτάκι ἀσβεστωμένο ξεχώριζε πιὸ κάτω με γερτὰ κεραμίδια πούμοιαζαν ν' ἀκομποῦνε στὴ γῆς ἀπὸ τὸνα μέρος. Τὸ ἐρείπιο, ποὺ τοῦ τρῶβηξε τὴν προσοχή, ἦταν, καθὼς τὸν πληροφοροῦσε ὁ ἀγωγιάτης, μιὰ παλιὰ ἐκκλησιὰ μισογκρεμισμένη, ποὺ οἱ ἄγιοι τῆς, ζωγραφισμένοι σ' ὄλους τοὺς τοίχους εἶναι «σὰν νὰ σοῦ μιλήσουν» μ' ὄλο ποὺ τοὺς δέρνει τὸ ἀγριοβόρι καὶ τὸ χαλάζι τὸ χειμῶνα, ὅσο

καὶ ἡ κάψα τοὺς φρυγανιάζει ὄλο τὸ καλοκαίρι. Μὰ τώρα τώρα ἄρχισαν πιά καὶ ξεφτᾶνε ὀλότελα. Ὁ Μιχάλης ἔννοιωσε νὰ τὸν κεντρίξῃ μιὰ περιέργεια μαζί κι' ἀνησυχία. Εἶνε πολὺ παλιὰ αὐτὴ ἡ ἐκκλησία ; ρώτησε.

— Λένε πῶς θᾶναι ἀπάνω ἀπὸ πεντακόσω χρονῶν.

— Καὶ δὲν βρέθηκε κανεὶς νὰ τὴ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ;

— Ποιὸς νὰ βρεθῇ δῶ ἀπάνω ἀφεντικό... μὲς τὰ βουνά. Ἐμεῖς εἴμαστε φτωχοὶ ἀνθρώποι, ἔχομε ἄλλες ἔγνοιες, τὸ πῶς θὰ ψευτοζήσωμεν. Κάποιος μιὰ φορὰ πού πέρασε σὰν κ' ἐλόγου σου ἀποδῶ εἶπε πῶς ἔχουν μεγάλη ἀξία. Ποιὸς τὰ ξέρει ;

Μιὰ ἀνυπομονησία τὸν εἶχε κυριέψῃ νὰ δῇ ἂν πραγματικὰ ἦταν ἀξιοὶ λόγου αὐτοὶ οἱ ἐγκαταλελειμμένοι στὸν ἔξολοθρεμὸ τοῦ χρόνου Ἁγιοί.

Ὑστερα ἀπὸ ἓνα ξεροτράχαλο καὶ δύσβατο ἀνηφορικὸ μονοπάτι, ὅπου τὸ μουλάρι του γονάτισε μιὰ φορὰ καὶ παραπάτησε ἄλλες δυό, πάνω ἀπὸ μι' ἀπόκρημνη χαράδρα, σὰν ἔφτασε ὁ Μιχάλης μπρὸς στὸ ἐρείπιο, πήδησε ἀπ' τὸ ζῶ κι' ὥρμησε μὲς τὴ χορταριασμένη ἐκκλησιὰ ἀπόνα κούφωμα πού θάτανε κάποτε πόρτα. Ὁ ἥλιος κι' ὁ ἀγέρας ἔμπαιναν ἀπὸ παντοῦ, ἡ στέγη ἦταν μισοπεσμένη κ' οἱ περίφημοι Ἁγιοὶ στοὺς τοίχους, πού μαρτυροῦσαν μεγάλο τεχνίτη νὰ τοὺς ἔχη κάνει, στέκονταν στὴ σειρὰ τραγικὰ φαντάσματα τῆς ἐρήμωσης καὶ τῆς καταστροφῆς. Τὸ σῶμα τοὺς, τὰ ροῦχα τους, ἦταν ὅλα ξεφτισμένα καὶ μόνο μερικὰ κεφάλια ἀνάμεσα σὲ ἀπόμερα κουφώματα ἦτανε ἀλήθεια σὰν νὰ σοῦ μιλοῦσαν. Ὁ Μιχάλης διάβασε στὸ βλέμμα τους μιὰ βουβὴ θλίψη γιὰ τὴν ἐγκατάλειψή τους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πῶς πολὺ ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους, ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνες. Κ' ἔνιωσε μιὰ τύψη βαθεῖα μέσα του.

— Τί ἔγκλημα—σκέφτηκε— τέτοιοι θησαυροὶ νὰ χάνωνται ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία μας. Ἴσως τοῦ χρόνου κι' αὐτὰ τὰ λίγα ἀπομεινάρια νάχουν ἐξαφανιστῇ καὶ νὰ μὴ μένουν πιά παρὰ τ' ἄμορφα ντουβάρια. Δὲν ἔπρεπε νὰ χάσῃ καιρό. Ν' ἀντιγράψῃ τοὺς καλύτερα διατηρημένους. Αὐτὴ ὅμως ἡ

δουλειά θ' ἀπαιτοῦσε τ' ὀλιγώτερο παραμονή δυὸ τρεῖς ἡμέρες ἐκεῖ ἀπάνω. Ποῦ νὰ κοιμᾶται; ποῦ νὰ τρώῃ;

— Ἄσε νὰ κάνω ἐγὼ λόγο στὸν ἄνθρωπο ποὺ μένει ἐδῶ κοντὰ στὸ σπιτόπουλο, — τοῦπε ὁ ἀγωγιάτης — μπορεῖ νὰ θέλῃ κ' ἔτσι νὰ γίνῃ ἡ δουλειά σου. Ζῆ δῶ πάνω μὲ τὴ φιλία του καὶ δὲν ἔχει πειράξει κανένα. Ξέρω πὼς εἶναι ἥσυχος καὶ καλὸς ἄνθρωπος.

Τὸ πρόβλημα λύθηκε ἀμέσως σὰν ἔγινε μάλιστα καὶ λόγος γιὰ καλὴ πληρωμὴ. Ὁ χωριάτης κόπηκε νὰ τὸν περιποιηθῆ. Τοῦφερε ἀμέσως ἀπὸ τ' ἀμπέλι μαύρη σταφίδα, ποῦβραξε ἀπὸ τὸ λιοπύρι, ἡ γυναῖκα του τηγάνισε στά κλήματα αὐγὰ μὲ λάδι τσαγγό, ποὺ μύριζε σὰ μοῦργα, καὶ μιὰ κλωσσα μὲ τὰ κλωσσοπούλια τὸν ὑποδέχτηκαν κλωθογυρίζοντας στά πόδια του καὶ τσιμπώντας τὰ καψούλια ἀπὸ τὰ κορδόνια τῶν παπουτσιῶν του.

Ἐτρωγε ἀφρηημένος, κλώτσαγε πιὸ ἀφρηημένος τὰ ὀρνίθια, μὴ ἔχοντας ἄλλο στὸ νοῦ του παρὰ τοὺς ξεφτισμένους ἄγιους. Θὰ ξεκουράζονταν λίγο, καὶ μόλις ἔπερτε ἡ μεγάλη ζέστη θ' ἄρχιζε τὴ δουλειά. Κι' ὁ ἀγωγιάτης τοῦχε πεῖ: Ντάλα μεσημέρι, θὰ σούρθη ζαλάδ' ἀπὸ τὴν κάψα!

Ἄκουστη ἀπ' ὄξω σταμάτημα ζῶου καὶ μὴ ἄγρια φωνὴ ἀντρίκια:

— Μωρὴ Ἀσήμω, ἔλα νὰ πιάσῃς τὸ ζῶ.

Ἦταν ὁ μέγας γιὸς τοῦ χωριάτη ποὺ κουβάλαγε σταφίδα στ' ἀλώνια τους. Κανεὶς δὲν πῆγε ν' ἀνοίξῃ, κανεὶς δὲν τὸν ἄκουσε. Αὐτὸς μὲ μιὰ κλωτσιὰ δυνατὴ ἔστειλε τὴ σάπια παλιόπορτα νὰ χτυπήσῃ στὸ σαθρὸ ντουβάρι τοῦ σπιτιοῦ καὶ πέρασε τὸ κατώφλι. Ὡς εἶδε τὸν ξένο, στάθηκε ξαφνιασμένος καὶ τὸν κοίταξε μ' ἓνα ζωόδιο κι ἄγριο μαζὶ βλέμμα. Μπήκε ὁ πατέρας του στὴ μέση καὶ τοῦ ἐξήγησε κλείνοντας τὸ μάτι.

— Φωτογράφος μὲ τὸ συμπάθειο, ὁ κύριος ἀπὸ δῶ... ἦρθε γιὰ τ' ἀρχαῖα τῆς ἐκκλησιᾶς... ποῦνε δῶ ἀπὸ πάνω στὸ Τριτσίλι.

Ὁ γιὸς πέταξε σὲ μιὰ γωνιά σὰ βαλαντωμένος τὴν παλιά ντρέτσα του χωρὶς νὰ μιλήσῃ, τράβηξε μὲ τὸ δάχτυλο

τὸν ἰδρῶ ἀπὸ τὸ κούτελό του καὶ μ' ἐπίσημη χειρονομία τὸν ἔρριξε χάμω φτύνοντας ἀπὸ πάνω σφουριχτά, στὴν ἴδια θέση.

Ἡ Ἀσήμω, πού τὴ φώναξε, μικρότερη του ἀδερφή ὡς 18 χρονῶν ψηλὴ καὶ γεμάτη, χτυπῶντας τὶς πετσιασμένες φτέρνες της στὸ χωματένιο πάτωμα, πέρασε μπρὸς ἀπὸ τὸν ξένο χωρὶς νὰ σηκώσῃ κεφάλι, μπουμπουλωμένη μ' ἓνα κίτρινο τσεμπέρι, πού δὲν ἄφινε παρὰ τὰ μάτια της νὰ φαίνωνται.

— Κόρη σου; εἶπε ὁ Μιχάλης στὸ χωριάτη.

— Θεγατέρα μου μὲ τὸ συμπάθειο, εἶπ' ἐκεῖνος.

— Ἄτυχο θηλυκό, ἀφεντικό μου, πετάχτη λέγοντας ἡ γριά πού ἔφερενε μέσα στὰ χοντρά της δάχτυλα μιὰ σφέλα τυρὶ ἀπὸ τὴν κάδη κι ἄφινε νὰ τρέχῃ ἡ ἄρμη ἀνάμεσα τους. Μοῦπαθε τὸ ἔρρο ἐγκεφαλίτη σὰν ἦταν 15 χρονῶ καὶ κάτι μαθὲς ἔχει πάθει τὸ μυαλό της, δὲν τόχει σωστὸ κατὰ πού φαίνεται. Βαριέται τὴ δουλειά. Μιὰ τεμπελιά καὶ μιὰ χαλωμάρα τὴν ἔχουν κυριέψει. Τὴ χουγιάζω, ὁ πατέρας της τὴ ματσουκῶνει, τὴν κάνει τοῦ ἀλατιοῦ, μ' αὐτὴ τίποτα, δὲν ἀλλάζει χαβᾶ.

— Κάνετε πολὺ ἄσχημα, τῆς λέει ὁ Μιχάλης. Δὲν πρέπει νὰ τὸ κτυπᾶτε τὸ κορίτσι...

— Τὸ ξύλο βγῆκε ἀπ' τὸν παράδεισο, τὶ λὲς ἀφεντικό;...

Γύρισε ὁ Μιχάλης μὲ ἀηδία τὸ πρόσωπο του πρὸς τὸ παράθυρο. Κοίταξε ἓνα κομματί ἀμπέλι, πού πρασίνιζε δίπλα σ' ἓνα βουνό.

— Τί ἄθλια ζωὴ, εἶπε μέσα του.

Ἡ Ἀσήμω ξαναπέρασε πηγαίνοντας τὸ ζῶ πρὸς τὸ ἀχούρι.

— Τὸ καυμένο τὸ κορίτσι— εἶπε ὁ Μιχάλης.— Φαίνεται νᾶναι κι ὄμορφη— λέει στὴ γριά γιὰ νὰ πῆ κάτι.

— Τί νὰ τὴν κάνῃς τὴ μαύρη κι' ἂν εἶναι;— εἶπε ἡ χωριάτισσα.— Ἄχρηστη βλέπεις στὸ νοικοκυριό. Οὔτε νὰ ζυμώσῃ, οὔτε νὰ φάνῃ, οὔτε νὰ ξεφυλλίσῃ τ' ἀμπέλια, νὰ ρίξῃ ταῖ στὰ ζᾶ, μπῆτι δὲν τῶχει χαμπάρι. Τόμου ὅμως δῆ

κανένα σερνικόν, μὲ τὸ συμπάθειο, τὸ μυαλό της ξαστερώ-
νει, σοῦ παίρνει ἕναν ἀγέρα... σοῦχει μιὰ πονηράδα, καὶ
μιάν ἀσβελτωσύνη πού δὲν τῆς βγαίνει οὔτε ὁ ὄξ' ἀποδῶ...
"Ἄσε πιά γιὰ τὰ στολίδια πῶς κάνει..."

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν οἱ χωριάτες στὸ διπλανὸ κατώϊ κ' ἔκαναν συμβούλιο. Ξεχώριζε μέσ' ἀπὸ θυμὸ συγκρατημένο ἢ κουβέντα τοῦ γιουῦ κ' ἕνα σοῦτ... σοῦτ... τοῦ γέρου καὶ τῆς γριᾶς. "Υστερα ἀπὸ λίγο πέσανε στὸν ὕπνο καὶ μόνον τὸ ροχαλητό τους ἀκούγονταν, σὰ βουερὴ ἐξάτμιση ἀτμομηχανῆς. Ἡ Ἀσήμω πῆγε στὸ πηγάδι καὶ γύριζε τὸ μάγγανο. Κεῖνη τὴν ὥρα ὁ Μιχάλης, πού ἔτοιμάζονταν νὰ ξεκουραστῆ, στὸ τρίξιμο του πρόβαλε μηχανικὰ τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ χαμηλὸ παράθυρο. Ἐκείνη σὰν κάτι νὰ διαισθάν-
θηκε γύρισε καὶ τὸν εἶδε μὲ κάτι μάτια ἀνήσυχου ζαρκαδιοῦ. Ἦτανε μαῦρα καὶ παράξενα μεγάλα — Κεῖμα στὸ κορίτσι, εἶπε μέσα του ὁ Μιχάλης. — Πῶς πάει χαμένη μιὰ τέτοια ὁμορφιά. — Ἐξακολουθοῦσε νὰ τὴν βλέπει σὰν ἄνδρας καὶ σὰν καλλιτέχνης. Σὲ μιὰ στιγμή τῆς χαμογέλασε. Μ' αὐτὴ σὰν τὴν κυνηγημένη προβατίνα πιλάλησε ξαφνικὰ κατὰ τ' ἀμπέλι, ρίχνοντας φοβισμένες ματιές κατὰ τὸ κατώϊ τοῦ πατέρα της.

Ὁ Μιχάλης ἔπασε σὲ δυὸ ξύλινες κασέλες, ὅπου τοῦστρω-
σαν μιὰ ψάθα κ' ἕνα χράμι ριγωτό. Γιὰ μαξιλάρι τοῦ εἶχαν βάλει μιὰ θειαφοσακοῦλα σκοῦρα φαντῆ, γεμάτη ξερὰ καλαμποκόφυλλα. Ἡ ζέστη κ' ἡ κούραση τοῦφεραν ἀμέσως τὸν ὕπνο στὰ γλαριασμένα βλέφαρα. Τὸ ἄς τὸ ποῦμε κρεβάτι του ἦταν κολλητὰ στὸ χαμηλὸ παράθυρο. Ἄπ' ὄξω ἄπλωνε τὰ φουντωτὰ κλαριά της μιὰ κοκορε-
βυθιά. Τὰ μπέρδευε μ' ἐκεῖνα μιᾶς γέρικης μουριᾶς κ' ἔτσι ρίχνοντας ἕνα παχὺν ἴσκιο πρὸς τὸ σπίτι, τὰ δυὸ δένδρα ἔκοβαν τὴν ἀντηλιά ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Μιχάλη. Δροσοῦλα ἀνάλαφρη ἀπ' τὸ μεσημεριάτικο μπάτη ἀνάδευε τὶς πυκνὲς φυλλωσιές καὶ χαϊδευτικὰ πέρναγε πάνω ἀπ' τὸ πλατὺ του μέτωπο. Ἀκαθόριστα ὄνειρα διάβαιναν κομματιαστὰ μέσ' ἀπ' τὸν ὕπνο του κι' ὠρες ὠρες μέσα στὸ λαγοίκομισμά του ἄραζε τὶς σκιὲς τῶν γδαρμένων Ἀγίων, πού σὲ λίγο κι

αὐτὲς ἔσβυναν ὀλότελα γιὰ νὰ δώσουν θέση σὲ ἄλλη λογιῆς μπερδεμένες ὄνειροφαντασίες. Γιὰ μιὰ στιγμή κουνήθηκε μισοανοίγοντας τὰ βλέφαρα. Νόμισε πὼς εἶδε μέσ' ἀπὸ τὰ ματοτσίνουρα του δυὸ μάτια διαπεραστικά κι' ἀκούνητα, σὰ μάτια Σφίγγας νᾶναι ἀπάνω του καρφωμένα. Ἀναταράχθη καὶ μισοσηκώθηκε στὸ στρῶμα του. Κ' εἶδε τὸ ἀγριοκόριτσο νὰ τρέχῃ ὅπως καὶ πρὶν κατὰ τ' ἀμπέλι.—Τί παράξενο πλᾶσμα, εἶπε ὁ Μιχάλης καὶ σηκώθηκε. Πῆγε πρὸς τὸ πηγάδι νὰ πλυθῇ. Ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ κούρβουλα¹ τοῦ ἀμπελιοῦ κιτρινίζε τὸ τσεμπέρι τῆς Ἀσήμως. Τὴν ἔπιασε νὰ τὸν κρυφοκοιτάξῃ.

—Ἔλα παραδῶ —τῆς ἔγνεψε μὲ τὸ χέρι [καὶ μὲ τὸ κεφάλι.

Γιὰ μιὰ στιγμή τὴν ἔχασε. Χωμένη τώρα κάτω ἀπὸ τὰ κλήματα καὶ περπατῶντας σὰ ζαγάρι μὲ τὰ τέσσερα, ἔφτασε χωρὶς νὰ φαίνεται ὡς παρὰ κεῖ ἀπ' τὸ πηγάδι. Ὁ Μιχάλης ἀκούγ' ἓνα παράξενο θροῖσμα, πούκαναν τ' ἀμπελόφυλλα καὶ στάθηκε νὰ δῆ τί θ' ἀπογίνῃ. Ξαφνικά, σὲ πολὺ κοντινὴ ἀπόσταση, τὴν εἶδε νὰ ξεπροβάλλῃ ὀλόρθη, ξαναμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὸ σκύψιμο. Τὸ τσεμπέρι, πού ἀπ' τὸ σούρσιμο τῆς εἶχε πέσει στὴν πλάτη, ἄφινε νὰ φανῇ ἓνα πρόσωπο στρογγυλό, μαυριδερό, καλὰ δεμένο μὲ τὸ στέρεο ἰδρωμένο της λαιμό, πού ξεχύνονταν κανονικὰ σὲ δύο ὤμους Ταναγραίας. Τὰ μεγάλα της μάτια σὰ μαύρη ἄβυσσος, γελαστὰ καὶ φοβισμένα, τὸν ἐκοίταζαν κάτω ἀπὸ τὶς ἀναταραγμένες βεφαρίδες σὰ νὰ μαρτυροῦσαν φόβο ἀνάμιχτο μὲ χαρά, μιὰ σὰ γλυκειὰ τρεμοῦλα πού τὴν ἔσπρωχνε νὰ φύγῃ ἀλλὰ καὶ πού καρφωμένη τὴν κρατοῦσε ἐκεῖ μπροστὰ στὸν «ὄμορφο κύριο». Τὰ μαῦρα γυαλιστερὰ της μαλλιά, χωρισμένα καὶ πλεγμένα σὲ δυὸ χοντρὲς πλεξοῦδες, ἴδιες δεντρογαλιές, ἔπαιρναν μαβιὲς ἀπόχρωσες, σὰν τοῦ κοράκου, κάτω ἀπ' τὸν ὀλόφωτον οὐρανὸ. Στὶς γερὲς χουῖφτες της κρατοῦσε ἓνα τσαμπὶ ροδίτη. Τὸ

¹ Κούρβουλα = Κλήματα

στήθος της, πού μαντεύονταν μεστωμένο κάτω ἀπὸ τὸ χοντροῦ φαντὸ πανὶ τῆς πόλκας της, ἀνεβοκατέβαινε μ' ἓναν γλήγορο παλμὸ λαχτάρας κι' ὄργασμοῦ ἀπὸ κείνον, πού τὰ νιάτα νιώθουν ἐπιτακτικὰ κι' ἀκατανίκητα νὰ τὰ παιδεύη. Κ' εἶχε σφιχτοδέση τὴ γαλάζια πόλκα της στὴ μέση, ἀφίνοντας νὰ ξεχωρίζουν περισσότερο χωρὶς κι' αὐτὴ νὰ τὸ ξέσῃ, τὰ στρογγυλὰ σφιχτόσαρκα λαγόνια της.

—“Ἐνα ὥραϊο ἀγρίμι μὲ φοβισμένη ψυχὴ σκέφτηκε ὁ Μιχάλης.

—“Ἐλα ρίξε μου νερό, Ἀσήμω, νὰ πλυθῶ, τῆς εἶπε μὲ ἥρεμη φωνή. Ἐκείνη πῆρε θάρρος καὶ πλησίασε. “Ἔστειλ' ἓνα βλέμμα ἀνήσυχο πάλι πρὸς τὸ κατώϊ κ' ὕστερ' ἄδραξε τὸν κουβᾶ. Ἐχυνε ἀμίλητη τὸ νερὸ μέσα στὶς χουφτες τοῦ Μιχάλη. Γύρω ἀπὸ τὸ πηγάδι ἦταν πολλὰ λουλούδια φυτεμένα στ' αὐλάκι καὶ στὶς γλάστρες, βασιλικά, ἀρμπάρόριζες, γαρούφαλα, μπαμπακουῦλες, τὰ σκουλαρίκια τῆς βασίλισσας. Ὁ Μιχάλης γιὰ νὰ τὴν κἀνὴ νὰ μιλήσῃ τὴ ρωτᾷει.

— Δικά σου εἶν' ὅλα τοῦτα τὰ λουλούδια;

— Δικά μου, ἀπάντησ' ἐκείνη μὲ σιγαλὴ φωνή.

— Σ' ἀρέσουν; τὸν ρωτᾷει σὲ λίγο πὶὸ ξεθαρρεμένα κ' ἔκανε νὰ κόψῃ δυὸ φλογᾶτα γαρούφαλλα νὰ τοῦ δώσῃ.

— Ὅχι, μὴν τὰ χαλᾶς, ἄφησε τὰ ὅπως εἶναι καὶ στάσου ἔτσι ἀνάμεσα τους νὰ σὲ βλέπω.

Ὁ ἥλιος ἔλαμπε μεσοῦρανα κι' ὅλα ἦταν περιχυμένα ἀπὸ τέτοιο φῶς, πού ζάλιζε τὸ νοῦ. Τὰ τζιτζιλια πλάνταζαν βαλαντωμένα ἀπ' τὸ τραγοῦδι, στὰ φορτωμένα ἀπὸ καρπὸς δέντρα. Μυρωδιὲς ζεστὲς, μεστωμένες, κέντριζαν τὸ μεσημεριάτικον ἀέρα. Ἐνα πρωτόγονο ξύπνημα γίνονταν ἀσυνείδητα μέσα του κι' ἀναστάτωνε τὶς αἰσθήσεις του. Ὁ Μιχάλης, ὁ ἄντρας κι' ὁ καλλιτέχνης δὲ χόρταινε νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ὀσφραίνεται. Σκέψεις ἀμαρτωλὲς κι' ὄμορφες τοῦ ἄγγιζαν τὴ φαντασίαν, μ' ὄλο πού πάσκιζε νὰ τὴ δέσῃ μὲ τὰ χαλινάρια τοῦ λογικοῦ. Ἦταν μιὰ ὥρα ἀπ' αὐτὲς πού λέει ὁ ποιητὴς πού:

Ἐπινοητοῦν τὰ νερά στίς λίμνες
 πού ξεμεσημεριοῦνται στό δάσητα οἱ νεράιδες,
 πού τό κορμί κεντρώνεται κ' οἱ πόθοι κρυφανάφτουν,
 πού τὰ μελίσηια μέ βουητό φτεροκοποῦν στό πλάγια
 καί στό λουλούδια κάθονται καί τὰ ξεπαρθενεύουν.

Στή φαντασία του ζωντάνει ἓνας πίνακας διονυσιακός κάποιου μεγάλου ζωγράφου. Τήν ὥρα τούτη τοῦ καλοκαιριοῦ, πού ὄλ' ἡ πλάση εἶναι στό ἀπὸ τὸ φούντωμα της, πού ὄλη τῆς γῆς ἡ βλάστηση ἀναταράζεται ἀπό χυμούς ὀρμητικούς, ἔβλεπε ὁ νέος ἄντρας, τόσο κοντά σέ λίγα βήματα τέτοια ζωντάνια κορμιοῦ νά τοῦ λαγγεῦη τίς αἰσθήσεις μέσ τὰ φανταχτερὰ χωριάτικα λουλούδια, κ' ἦτανε γύρω τόση ἐρημιά... Δυὸ μάτια λαῦρα, ὀρθάνοιχτα ἀπ' τῆ δίψα τῆς ζωῆς νά τὸν κοιτᾶνε. Ἀνάμεσα στοὺς ἀνθούς ἓνας γλυκόχυμος τραγανιστός καρπός μέσ τὰ δροσᾶτα νιᾶτα του. Χωρὶς νά θέλῃ τῆς εἶπε:

— Τί ὄμορφη πού εἶσαι, Ἀσήμω. . . .

Ἐκείνη χαμήλωσε τὰ μάτια καί μέ τὸ χοντρὸ δάχτυλο τοῦ ποδαριοῦ της ἐσγάραγε τὸ νοτισμένο χῶμα. Μὰ ἀμέσως σήκωσε τὸ κεφάλι καί τοῦ λέει σιγανά:

— Κ' ἐσύ εἶσαι ὄμορφος Κύριος. . . .

Ὁ Μιχάλης ἐνίσωσ' ἓνα κῦμα ζεστό νά τὸν ἀνάβῃ σύγχορμω. Σέ λίγο τὸν ρώτησε:

— Πῶς σέ λένε;

Τῆς ἀπάντησε:

— Μὲ λένε Μιχαήλ, Μιχάλη ὅπως θέλεις.

Ἐκείνη τώρα ὀρθάνοιξε θαυμαστικά τὰ μάτια καί σὰ μαγνητισμένη ἀπ' τὸ ὄνομα σήκωσε τὸ χέρι σὲ σταυροκόπημα. . . .

— Μιχαήλ. . . ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ, πού παίρνει τίς ψυχές; . . ψιθύρισε καί βούρκωσαν τὰ μάτια της. . . Γι' αὐτὸ εἶσαι τόσο ὠραῖος. . . Μὰ ποῦ εἶναι τὸ σπαθί σου; ξανάπε ἀργὰ μέ μιὰ παράξενη ἔκφραση φόβου καί θαυμασμοῦ στό μάτια της χυμένη.

— Ὅχι, καλὲ παιδί μου, εἴμ' ἓνας ἄνθρωπος ὅπως ὄλο, ἓνας κοινὸς ἄνθρωπος. . . . ἔκαν' ὁ Μιχάλης γελαστός.

Μ' αὐτὴ ἔξακουλουθοῦσε νὰ τὸν κοιτάζῃ παράξενα. Στὸ βλέμμα της εἶχε ἀπλωθῆ μιὰ σὰ θρησκευτικὴ νὰ ποῦμε ἔκσταση, μιὰ σὰν οὐράνια ἀπολυτρωτικὴ φωτεινάδα ποὺ τὴν περιέχυνε ξαφνικὰ καὶ τὴν ἔδειχνε ἔξαῦλωμένη, σὰν κάποια μαρτυρικὴ ἁμαρτωλὴ ποὺ βροῆκε τὸ Σωτῆρα της, τὸ Θεό της.

Μέσ' τὴν ψυχὴ τοῦ Μιχάλη ἔν ἄλλο ξύπνημα τώρα γινότανε. Ἔτσι ὡς ἐστέκονταν ἡ Ἀσήμω μέσα στὸ φόντο τοῦ ἀέρα τριγυρισμένη ἀπὸ χρώματα καὶ φῶτα, ποὺ παιγνίδιζαν σὰ λαμπερὰ φιδάκια γύρω της καὶ τὴν περιέχυναν μὲ ξωτικές ἀχτίτες, ἔνιωσε κάποιο χέρι μυστηριακὸ ἐπιτακτικὰ νὰ τὸν ἀρπάξῃ καὶ μιὰ φωνὴ βαθύτερη κάτι νὰ τὸν προσταῖξῃ. Ὁ ζωγράφος τώρα ἔλεγε στὸν νέον ἄντρα:

— Πιάσε ν' ἀποθανάτισῃς τὸ ἐξάισιο αὐτὸ θέμα. Ποιὰ ἄλλη μεγαλύτερη ἡδονὴ μπορεῖ γιὰ σὲ νὰ ὑπάρξῃ τῆ σπᾶνια τούτην ὥρα; . . .

Σὰν τὸν ὑπνωτισμένον ἔφυγε πρὸς τὸ κατώϊ, ἄρπαξε τὰ πινέλα του κ' ἔνα μικρὸ τελάρο.

— Στάσου καὶ μὴν κουνιέσαι, ρίξε πιὸ πίσω τὸ μαντῆλι σου, τῆς ἔλεγε λαχανιαμένος.

Τράβαγε γλήγορες γραμμές, ἔρριχνε πινελιές δεξιὰ ζερβά, σχεδιάζε μὲ ὑπερβολὴ τὶς παρθενικὲς καμπύλες της, ξεχώριζε κ' ἀπλοποιοῦσε τὰ λουλούδια, ποὺ τὴν ἐπεριστοιχίζαν. Ἀπάνω στὴ μορφὴ της, ὅπως πάνω ἀπὸ διάφανη λίμνη, καθρεφτίζονταν τώρα κάθε λογῆς σαστισμένα καὶ παράξενα συναισθημάτων, σὰν κάτι φοβισμένα διαβατάρικα πουλιὰ πούχουνε χάσει τὴν πατρίδα τους καὶ ποὺ μέσ' ἀπὸ τ' ἀταχτα φτερουγίσματά τους πότε γυροῦν κοιτάζοντας κατὰματα τὸν ἥλιο, πότε βουτοῦνε ἀνήξερα στὸ χάος καὶ γκρεμίζονται σὲ μιὰ ἄβυσσο γιὰ πάντα. Ὁ Μιχάλης ζωγραφίζοντας τὴν κατάφερε κ' ἄρπαξε κ' ἐκεῖνο τὸ βλέμμα της τὸ γεμάτο φῶς καὶ πόθο ἀμίλητο, πούκρινε μιὰν ἐνδόμυχη ἔκφραση τοῦ κοριτσιοῦ, ποὺ πρόωρα γίνεται γυναῖκα καὶ ποὺ φοβᾶται νὰ τὸ πῆ.

Ἦταν χυμένη τώρα στὴν ὄψη της μιὰ ἡμεροσύνη φεγγερῆ σὰν ἐκεῖνῃ τῆς ἀγριομολόχας, ποὺ ὡς νοιώση τὸν ἥλιο

νά τὴν περνᾷ μέσα καὶ μέσα, τεντώνει τὰ ροδινά της πέταλα καὶ φαντάζει κάτ' ἀπὸ τὴ ζεστὴ πνοή του σὰν περιβολίσσιο τριαντάφυλλο. Στὴν ψυχὴ τοῦ Μιχάλη πάλαιβαν παράξενα συναισθήματα. Μὰ ἡ φωνὴ τῆς Τέχνης τὸν ἐπρόσταζε ἀπάνω ἀπ' ὄλα. Μιὰ στιγμή πῆγε ὁ νοῦς του στοὺς ξεφτισμένους Ἀγίους. Ἔκαν ἓνα μορφασμὸ στενοχώριας:

— Τ' ἤθελα τώρα νὰ θυμᾶμαι. . . ἓνα νεκροταφεῖο. . .

Μι' ἄγρια φωνὴ τοῦ γέρου ἀκούστηκε. Εἶχαν ξυπνήσει οἱ χωριᾶτες. Ἴσα ἴσα ὅτι εἶχε πάρει ὁ ζωγράφος τὸ γενικὸ σκίτσο κ' ἦταν ἔτοιμος νὰ σηκωθῆ. Θὰ τὸ τελείωνε στὸ ἐργαστήρι του. Αὐτὴ στὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς τοῦ γέρου, πετάχτηκε σὰν νά τὴ βάρεσε βόλι καὶ ξαφνικὰ μιὰ σκοτεινάδα χύθηκε στὸ βλέμμα της. Μπουμπουλώθη κ' ἔτρεξε πρὸς τὸ ἀχούρι.

Ὁ Μιχάλης γύριζε τώρα κρατώντας τὸ τελάρο ἀνάποδα καὶ τὰ πινέλα στὰ χέρια. Οἱ χωριᾶτες τὸ πῆραν γιὰ εἰκόνησιν καὶ τὰ πινέλα γιὰ κεριά. Σταυροκοπήθηκαν— Βοήθεια σου, τοῦ εἶπαν.— Εὐχαριστῶ.

Κεῖνο τὸ ἀπόγεμα προτίμησε ὁ ζωγράφος νὰ σεργιανίσῃ μέσ' ἀπ' τὶς σκιερὲς λαγγάδες, πού ἦταν γεμάτες λυγαριὲς καὶ ροδοδάφνες, στὶς ὄχτες τοῦ ποταμοῦ, ποῦχε ἓνα νερόμυλο πνιγμένο στὰ πολυτρίχια. Πουλιά, τριζόνια, μακρινὰ βελάσματα καὶ κουδούνια ἀπ' τὰ κοπάδια τάραζαν τὴ μεγάλη σιγὴ τῶν βουνῶν, Κι ὅσο ἔπεφτε ἡ μέρα τόσο ἐν' ἀπέραντο μυστήριον ἄπλωνε τ' ἀθώρητα φτερά του στὴν πλάση. Πῆγε μιὰ βόλτα πρὸς τὴν ἐρειπωμένη ἐκκλησιά, σχεδιάζοντας στὸ νοῦ του νὰ νερθῆ πρωτὶ τὴν ἄλλη μέρα ν' ἀρχίσῃ τὴ δουλιὰ του. Οἱ τελευταῖες ἀχτίνες ρίχνανε σὰν παλιὸ χρυσάφι τὸ φῶς τους πάνω στὶς ἡμέρες μορφῆς τῶν Ἀγίων. Δίπλα στὰ τελευταῖα πορτοκαλιὰ φῶτα, οἱ ἴσκι βάφονταν μὲ λουλακιῆς διάφανες ἀχνάδες. Ὁ οὐρανὸς ἔπαιρνε σιγὰ σιγὰ χρῶμα σμαραγδί. Ἔκατο ἔκει ὡς ἀργά, πού βγήκε ὁ Ἀποσπερίτης. Ἔτσι ὡς ἐτοιμάζονταν νὰ φύγῃ ἄκουσ' ἓνα τρίξιμο στὰ ξερόχορτα. Ἦταν ἡ Ἀσὴμω πού ἐρχόταν ἀπὸ πέρα κοντὰ στὸν Ἀρχάγγελό της.

— Καλῶς τὴν, εἶπε ὁ Μιχάλης.

— Ἦρθα κάτι νὰ σοῦ πῶ. . . .

— Τί παιδί μου. . . .

— Νά, πῶς νὰ στοῦ πῶ, θέλω νὰ κάτσης ἐδῶ. . . . νὰ μὴ μισέψης. . . . Μεθαύριο θὰ ξεράνωμε σύκα, θὰ κάνωμε τραχανᾶ, θὰ πῆξωμε τυρί, ἐγὼ θὰ κάνω ἀπ' οὐλα χῶρια γιὰ σένα, θέλω νὰ μείνης ἐδῶ.

Ὁ Μιχάλης τὴν κοίταξε μὲ συμπάθεια—Τὴν καυμένη τὴν Ἀσήμω εἶπε.

— Καὶ γιατί δὲ θέλεις νὰ φύγω;

Πάλι χαμήλωσε τὰ μάτια της. Σὲ λίγο κοιτάζοντας τονε δειλὰ, τοῦ λέει μὲ δισταγμό:

— Νά, πῶς νὰ στοῦ πῶ. . . . Ἐσὺ εἶσαι ἀλλοιώτικος, δὲν ἀγριοκοιτᾶς, δὲν βαρᾶς. . . . δὲ βρίζεις. . . . λὲς ὄμορφα λόγια. . . . πρώτη φορὰ εἶδα τέτοιο ἀνθρώπο. . . . τέτοιο Μιχαήλ.

Ὁ Μιχάλης τὴν ἄκουγε μὲ λυπητερὸ χαμόγελο:

— Καὶ τί ἄλλο ἀκόμη, Ἀσήμω.

Εὔρισκε γοῦστο στὰ λόγια της κ' ἤθελε νὰ τὴν κἀνὴ κι' ἄλλο νὰ μιλήσῃ.

— Τί ἄλλο; δὲν ξέρω πῶς νὰ στοῦ πῶ. . . . Νά. . . . Εἶσαι γλυκοαίματος. . . . τὰ μάτια σου λαγγουνίζουνε σὰν τοῦ περιστεριοῦ μου. Ἐχω ἓνα δικό μου περιστέρι, θὰ στοῦ χαρίσω ἂν δὲ φύγῃς. Στάθηκε λίγο σκεφτικὴ καὶ ξανάπε. Ἄν κάτσης ἐδῶ δὲ θ' ἀφίνης νὰ μὲ βαροῦνε. . . . Ἄν πάλι θέλεις τόμου καὶ καλὰ νὰ φύγῃς. . . . τότε. . . . πᾶρε με μαζί σου. . . .

Ὁ ζωγράφος τὴν κοίταξε μὲ βαθεῖα συμπόνια.

— Κακόμοιρο, φτωχὸ παιδί, μουρμούρισε, τί μπορῶ νὰ κάνω ἐγὼ γιὰ σένα! Ποιὸς ξέρει ἂν φεύγοντας ἀπ' τὴν τρομοκρατία τοῦ σπιτιοῦ σου δὲν ξανάβρισκες τὴν ψυχικὴ σου ἰσορροπία.

Ἀκούστηκαν ἀπὸ μακρὰ οἱ κουβέντες τῆς ἀργατιᾶς, ποὺ εἶχε σχολάσῃ καὶ περνοῦσε ἀπὸ τὸ πάνω στρατόνι τοῦ βουνοῦ.

Ἡ Ἀσήμω χαμήλωσε φοβισμένη πρὸς τὴ γῆ.

— Γι' ἄκου δῶ τοῦ λέει βιαστικά. Ἐχω κρυμμένα στοῦ

ἀχούρι δυὸ πεπονάκια ἅπ' τὸ μπιστάνι μας. Τὴ νύχτα πού ὄλοι θὰ κοιμοῦνται, νάρθης νὰ τὰ φᾶμε μαζί. Κοίτα μόνο μὴ σὲ πάρη χαμπάρι ὁ πατέρας μου καὶ μὲ κάνει τοῦ ἀλατιοῦ. Μὰ καὶ σένα μπορεῖ νὰ σὲ σημαδέψῃ μὲ τὸ γκραῖ.

— Καλά, θαρῶ τῆς εἶπε χαμογελῶντας ὁ Μιχαῆλης καὶ κούνησε μὲ λύπη τὸ κεφάλι.

Ξερὸς ἀπὸ τὴ κούραση ὁ ζωγράφος ἔπρεσε νὰ κοιμηθῇ, σὰν σὲ κρεβάτι πουπουλένιο. Ἡ Ἀσήμω ξεφεύγοντας μὲ τρόπο ἅπ' τὰ στρωσίδια τοῦ κατωγιοῦ πῆγε στὸ ἀχούρι, μάταια περιμένοντάς τον, πού ἴδιος θεὸς ἐφάνταξε στὰ μάτια της. Εἶχε ἀπιθώση ἀπάνω στ' ἄχυρα τὰ δυὸ πεπονάκια, στολισμένα ὀλόγυρα μὲ τὰ μυριστικά τοῦ πηγαδιοῦ. Τάχε ὅλα μαδήση γιὰ νὰ στρώσῃ τέτοιο τραπέζι. Δὲν τῆς εἶχε πῆ:—Καλά, θαρῶ;

“Ὅσο πού βασίλειψε ἡ πούλια τότε πρόσμενε. Ἐκανε νὰ πάη νὰ τοῦ μιλήσῃ ἅπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο, μὰ πάλι τρύπωσε μέσ' τὸ σκοτάδι σὰν εἶδε τὸν ἀδερφό της πού μισο-νυσταγμένος ἀνοίξε κ' ἐβγῆκε ἅπ' τὴν πόρτα... Ποῦ νὰ ξεμυτίσῃ πιά. Κι ἀποκοιμήθηκε ἐκεῖ ὡς τὸ πρῶτο λάλημα τοῦ πετεινοῦ. Σὰν ξύπνησε, ἀκόμα δὲν εἶχε φωτίσῃ. Σηκώθη καὶ πῆρε μιὰν ἀπόφαση.

Ἡ ταραγμένη της ψυχὴ ζήτηγε νὰ ξεσπάσῃ . . . Βάζοντας μέσ' τὴν ποδιά της τὰ δυὸ πεπονάκια κι' ὅλα τὰ λουλούδια, πῆγε ὄξω ἅπ' τὸ χαμηλὸ παράθυρο. Τὸ φεγγάρι, πού ἦταν στὴ χάση του, ἔρριχνε μιὰ πλάγιαν ἀχτίνα στὸ κοιμισμένο πρόσωπο τοῦ ζωγράφου καὶ τόδειχνε ὁμορφότερο. Ἡ ἀνάσα του ἦταν βαθειὰ καὶ ἤσυχη. Ἡ Ἀσήμω ὡς τὸν κοίταζε ἔνιωσ' ἕνα παράπονο μέσα της ἔτοιμο νὰ ξεχειλίσῃ. Τῆς ἦρθε νὰ του φωνάξῃ:—Γιατί μὲ γέλασες καὶ δὲν ἦρθες ἀπὸ σπεροῦ; Ἐγὼ ὄλο σὲ περίμενα. . . σ' ἀγαπάω . . . μού πῆρες τὴν ψυχὴ . . . Μιχαῆλ . . .

Μὲ τὴν τελευταία λέξη, πού τὴν ἄφησε ν' ἀκουστῇ καὶ μέσα στὴν παραζάλη της, χωρὶς νάχη συναίσθηση τί κάνει, μὲ μιὰ κίνηση ἀπότομη πετάει ἀπάνω στὸ ξαπλωμένο σῶμα τὰ δυὸ πεπόνια κι ὅλα μαζί τὰ λουλούδια. Ὁ Μιχα-

λης μέσ' ἀπὸ τὸ βαθὺ τὸν ὕπνο νόμισε πὸς πέφτανε μπόμπες πάνω στὸ κορμί του. Πετᾶχτη τρομαγμένος κ' ἔνωσ' ἓνα θυμὸ νὰ τὸν κυριεύη. Πῆγε νὰ φωνάξῃ, νὰ βρῖση, νὰ βλαστημήσῃ, νὰ σπάσῃ μοῦτρα καὶ κεφάλια κὶ ὅς τὸν σκότωναν αὐτοὶ οἱ ἀγριοβλαχοὶ. Ἄλλ' ἄκουσε κάτι σὰν πιγμένο κλάμα νὰ ξεμακραίνῃ πρὸς τ' ἀμπέλι. Ἀμυδρὰ ξεχώρισε τὸν ἴσκιό τῆς Ἀσήμως πού χάνονταν μὲς τὰ κλήματα. Βλέποντας τὰ πεπόνια θυμήθηκε τὴν πρόσκληση πού τοῦχε κάνει ἀπὸ βραδύς. Τώρα τὰ ξηγοῦσε ὅλα. . .

Καλύτερα νὰ φύγῃ νωρίτερα, πρὶν τὸ μεσημέρι, μὴ γίνουν μεγαλύτερα. Ποῦ ξέρεις; Ἄς ἀφήσῃ τοὺς Ἁγίους ἀκάμωτους, ὡς ἔρθῃ ἄλλῃ φορὰ. Ξένος κὶ ἄγνωστος μέσα σὲ ἄγρια βουνὰ καὶ σὲ ἀγριανθρώπους. Πόναγε ὅμως ἡ ψυχὴ του γιὰτὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἔβαλε τὴ ζωὴ τοῦ ἄμοιρου κοριτσιοῦ σὲ ἀναστάτωση. Θυμήθηκε πάλι ὅσα τοῦ εἶχε πεῖ ἐχτὲς ἡ γοιὰ κ' ἠσύχασε λίγο. Τί νὰ κάνῃ ὅμως τὰ πεπόνια; Ἄν τὸν ἐπαιροῦσαν γιὰ κλέφτη; πῶς νὰ ξεμπερδέψῃ ἀπ' τὰ χέρια τους; Ἀκούστηκε τὸ βήξιμο τοῦ χωριάτη καὶ τὰ ὄρνιθια πούβγαίνουν στὴ βοσκὴ. Ξημέρωνε. Ἄνοιξε μιὰ ἀπὸ τὶς κασέλες καὶ τ' ἀπίθωσε μέσα μὲ προσοχὴ μὴν ἀκουστῆ, ἔρριξε πάνωθε ὅλα τὰ κλαδιὰ καὶ τὰ λουλούδια. Ἐκλείσε σιγὰ τὴν κασέλα, κ' ἔβαλε ἀπὸ πάνω τὴ βαρεῖά του βαλίτσα. Ἐνας πόνος στὸ στομάχι κὶ ἄλλος ἓνας στὸ δεξιὸ πλευρὸ τοῦ εἶχαν γίνῃ ἀβάσταχτοι, ἀλλὰ ποῦ νὰ μιλήσῃ. Θέλησε νὰ φύγῃ μπονώρα. Κανένας δὲν εἶχε τὸ ζῶ του ἐλεύθερο, ἔπρεπε νὰ περιμένῃ ὡς τὸ δειλινὸ τὸν δικό του ἀγωγιάτη.

Κεῖνῃ τὴν ἡμέρα ἡ Ἀσήμω ἔδειξ' ἔξαιρετικὴ κακοκεφαλιά, ὅλο πείσμα, σιωπὴ, μπουρὶ κὶ ἀγριεμάρα ἦταν γεμάτη. Δὲ σάλευε ἀπὸ τ' ἀχούρι πού ἦταν τὸ κρουσφήγετό της. Πεσμένη ἀπάνω στ' ἄχυρα, εἶχε κρούσει τὸ κεφάλι μὲς τὰ χέρια κὶ ὥρες ἀναταράζονταν ἀπὸ ἓνα κλάμα τραγικό. Πῆγε ὁ πατέρας της νὰ τὴ χτυπήσῃ. Μὰ μπῆκε ὁ Μιχάλης στὴ μέση καὶ τὸν μπόδισε. — Κτῆνος, βρωμάνθρωπε, εἶπε μέσα του . . .

Ἄπὸ μακρὰ φάνηκε τέλος ὁ ἀγωγιάτης. Σὲ λίγο

ἔπρεπε νὰ φύγη ὁ ξένος. Οἱ γέροι τὸν χαιρέτησαν βιαστικὰ καὶ χῶδηκαν στὸ κατώϊ νὰ μετρήσουν τὰ λεφτά. Ἦθελε ὁ Μιχάλης νὰ τῆς μιλήσῃ, νὰ τὴν ἀποχαιρετήσῃ, μὰ πρόβαλε ὁ ἀδερφὸς μ' ἄγριο μοῦτρο, σὰ νὰ τοῦλεγε:— "Ἐλα, ἀδειαζε μας τὴ γωνιά. Μιὰ στιγμή ὡς ἔκανε πέρα, ὁ ζωγράφος γύρισε μὲ σφιγμένη τὴν καρδιά πρὸς τὸ ἀχούρι ἀπ' ὅπου ἀκούγονταν τ' ἀναφυλλητά της. Τὴν εἶδε ν' ἀνεβαίνει σ' ἓνα μικρὸ τοιχάκι κι' ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σηκωμένα χέρια της, δυὸ πονεμένα μάτια πνιγμένα στὰ δάκρυα νὰ τὸν κοιτάζουν παρακαλετά -- Πᾶρε με μαζί σου, σὰ νὰ τοῦ λέγανε μέσ' ἀπ' τὸ θόλωμά τους. Σὲ μιὰ στροφή ἀπόμακρο γύρισε γιὰ τελευταία φορὰ πρὸς τὸ σπιτάκι, πού χάνονταν πίσω ἀπ' τὰ δέντρα. Ἡ Ἀσήμω ἦτανε πάντα ἐκεῖ στὸν τοῖχο ἀνεβασμένη. Ὁ ἀέρας, πού σάλευε τὶς ἀκριεὶς ἀπ' τὸ κίτρινό της τσεμπέρι, τοῦφερ' ἓνα μακρινὸ σκισμένο της λυγμό, ἴδιο μ' ἀπελπισμένη κραυγὴ μιᾶς ψυχῆς, πού μάταια ζήταγε ἀπ' αὐτὸν τὸ λυτρωμό της.

Σὰ γύρισε στὴν Ἀθήνα τὸ φθινόπωρο κ' ἔβαλε τὰ καινούργια σκίτσα στὴ σειρά, ὡς ἀντίκρουσε κεῖνο τῆς Ἀσήμωσ' ἓνα πόνου παράξενο μέσα του νὰ ξυπνάη. . . — Φτωχοῦλα, τί νὰ κάνῃς! . . . ψιθύρισε. Ἄναψ' ἓνα τσιγάρο κ' ἔκατσε στὸ ντιβάνι του. Κι' ὡς ἔβλεπε ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς καπνοὺς αὐτὰ τὰ φλογερά της μάτια νὰ τὸν κοιτάζουν, νόμισε πὼς λίγο λίγο βούρκωναν, γέμιζαν, γέμιζαν δάκρυα! . . . Μοιάζανε τώρα σὰ μιὰ μαύρη ἀναταραγμένη θάλασσα, ὅπου ξεσπάει σ' ἀπόμακρο βογγητό. Μισόκλεισε τὰ μάτια κ' ἔβαλε ἀθέλητα τὰ χέρια στ' αὐτιά του σὰν κάτι μακρινὸ καὶ λυπημένο ν' ἀκούγε . . . ἓνα σερνάμενο παράπονο, πού χάνονταν μὲς τὸν ἀέρα . . .

Τὸ κουδούνι χτύπησε. . . . Μιὰ μικρὴ ὑπηρετρία, πού φερνε τὸ δίσκο μὲ τὸ πίπερμαν πῆγε ν' ἀνοίξῃ. Ἦταν οἱ φίλοι τοῦ Μιχάλη, πού ἀνέβαιναν γελαστοὶ τὴ σκάλα κ' ἔρχονταν νὰ τὸν καλωσορίσουν.